

LUDOVIT MIČIAN

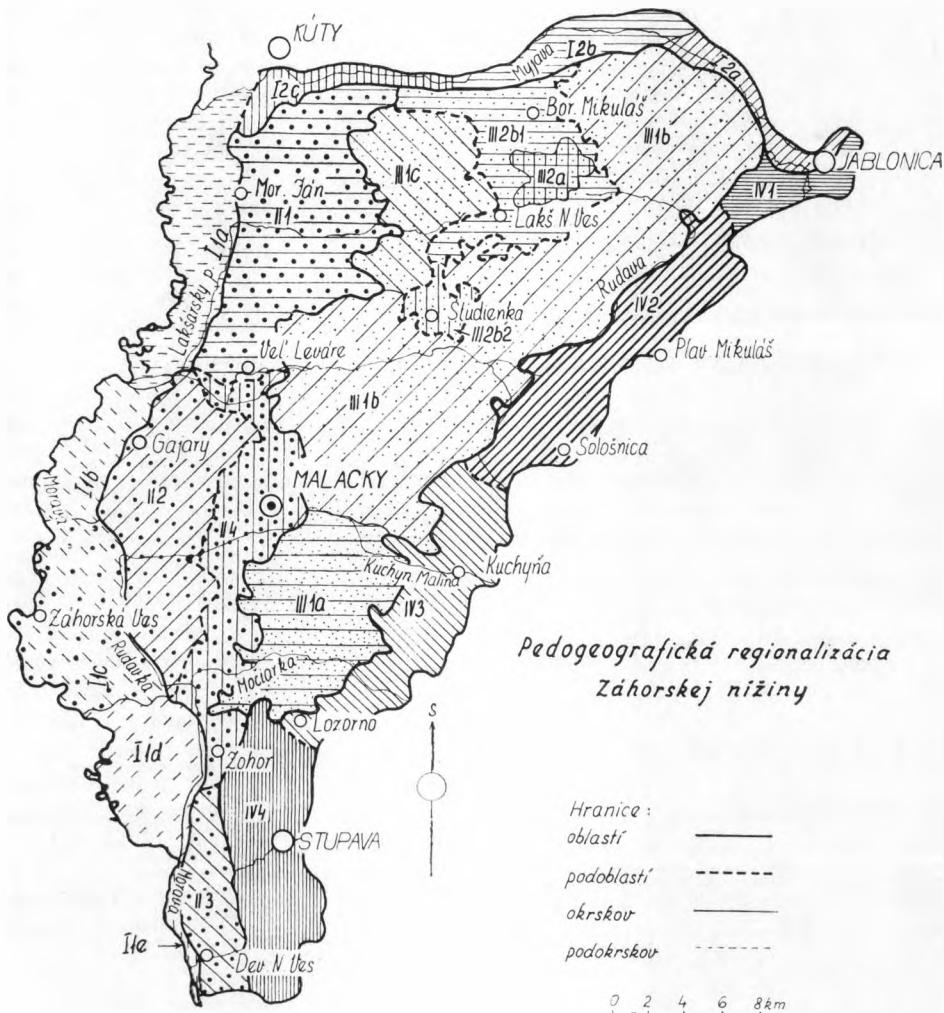
NÁČRT PEDOGEOGRAFICKEJ REGIONALIZÁCIE ZÁHORSKEJ NÍŽINY

An individual and multistage pedogeographical regionalization of the Záhorská nížina (a lowland in western Slovakia) has been submitted in this contribution. The regionalization has been carried out on the basis of differences in the spatial structure of soil cover, namely both by way of dividing („from above downwards“) and by way of grouping („from below upwards“).

Záhorskú nížinu chápeme v zmysle J. Hromádku. Informácie o pôdnom kryte sme čerpali predovšetkým z materiálov Výskumného ústavu pôdoznavectva a výživy rastlín (9), ďalej z publikovaných prác (5, 6) a z vlastných terénnych prieskumov.

Ide o komponentné členenie. Každý komponent poskytuje iný stupeň informácie o procesoch a priestorovej diferenciacii fyzickogeografickej sféry. Pedosféra a vegetačný kryt poskytujú vysoký stupeň. Tieto komponenty sú silným „syntetickým indikátorom“ pomerov celého komplexu. Pôdny kryt je síce menej citlivý, aj pomalšie reagujúci na zmeny ako vegetačný kryt, má však tú výhodu, že sa tak ľahko nedá odstrániť, resp. pozmeniť; preto bude pedogeografické členenie tvoriť jeden z najdôležitejších podkladov pre komplexnú fyzickogeografickú regionalizáciu. Ide o individuálnu, mnohostupňovú a zároveň jednoduchú regionalizáciu (7). Neopakovateľnosť a celistvosť individuálneho regiónu nás núti brať ho tak, ako je, t. j. s množstvom cudzorodých elementov (1). Kritériom pre vyhraničenie tu môže byť len prevaha (v našom prípade nejakej pôdy) alebo zákonitá kombinácia určitých pôd. Jednoduchá regionalizácia je to preto, lebo pri vymedzovaní hraníc sme nepoužili zonálne (bioklimatické) kritériá, ale len zonálne (hydrologicko-substrátovo-geomorfologické). Klimaticky podmienené zonálne členenie fyzickogeografickej sféry je na Záhorskej nížine tak veľmi zatlačené, že ani jeden úsek hraníc nie je podmienený zonálne. Klimatická predhorská zonálnosť však na Záhorskej nížine existuje a nepriamo sa berie do úvahy tak, že vyčlenené jednotky majú tým humidnejšie podnebie, čím sú bližšie k Malým Karpatom. Použili sme cestu „zhora nadol“ (delenie), aj „zdola nahor“ (grupovanie typologických areálov do väčších celkov). Pri vytváraní individuálnych oblastí sa druhej ceste prikladá stále väčší význam (pozri napr. 8, 2).

Na základe odlišností priestorovej štruktúry pedosféry sme vyčlenili 4 oblasti: I. niva Moravsko-myjavská, najmä lužné a nivné pôdy, II. terasy Moravy, prevažne hnedé lesné pôdy (lokálne mačtinové) na terasových štrkopieskoch, menej na viatych pieskoch, významné plochy lužných pôd a mačtinových pôd slabo glejových, III. Bor, výrazná prevaha hnedých lesných pôd, prevažne kyslých na viatych pieskoch, IV. Prikarpatská oblasť, prevaha lužných pôd; na prolúviách významné plochy hnedých lesných až mačtinových pôd, rendzín až pararendzín.

Oblasť I. má dve podoblasti: 1. niva Moravy, 2. niva Myjavy. 1. Podoblast má okrsky: a) prevaha nivných pôd, b) prevaha lužných pôd, c) hlavne lužné pôdy, významné plochy hnedých lesných pôd, d) prevaha lužných pôd, e) prevaha nivných pôd. 2. Podoblast má okrsky: a) prevaha nivných pôd, b) prevaha lužných pôd, c) prevaha nivných pôd.

Oblasť II. má štyri podoblasti: 1. striedanie sa areálov hnedých lesných až mačínových pôd, mačínových pôd slabo glejových a lužných pôd, 2. výrazná prevaha hnedých lesných až mačínových pôd na plytších pokrovoch viatych pieskov a terasových štrkopieskov, menej lužné pôdy a mačínové pôdy slabo glejové, 3. hnedé lesné až mačínové pôdy, predovšetkým na terasových štrkopieskoch, menej lužné pôdy, 4. prevažne lužné pôdy.

Oblasť III. má dve podoblasti: 1. vlastný Bor, silná prevaha hnedých lesných pôd kyslých na viatych pieskoch centrálneho pásma. Okrsky: a) pomerne hojný výskyt úzkych pásov pôd ovplyvnených podzemnou vodou, b) už bez spomenutého znaku, pás nivných pôd pozdĺž Rudavy, c) relatívne priestorovo izolovaný areál hnedých lesných pôd s mierne odlišným hydrotermickým režimom (menšia humidnosť klímy). 2. podoblasť: územie so zložitým pôdnym krytom. Okrsky: a) Lakšárske kopce s asociáciou pôd: hnedé až mačínové pôdy, mačínové pôdy slabo glejové, lužné pôdy, b) má 2 podokrsky: 1. s prevahou lužných pôd, 2. s prevahou hnedých lesných až mačínových pôd s areálmi mačínových pôd slabo glejových.

Oblasť IV. má štyri podoblasti: 1. najmä areály hnedých lesných až mačínových pôd, lužných a illimerizovaných pôd, 2. v jej západnom páse výrazne dominujú lužné pôdy, významné areály rašelinových a močiarových pôd. Vo východnom páse sa striedajú lužné pôdy, rendziny až pararendziny a hnedé lesné až mačínové pôdy, 3. striedanie sa hnedých lesných až mačínových pôd a lužných pôd, 4. silná prevaha lužných pôd, menej hnedé lesné až mačínové pôdy. Mnohé z vyhraničených jednotiek je možné ďalej deliť. Hranice priestorových jednotiek nemajú všade rovnakú „ostroť“. Pri prechode niektorých úsekov hraníc pozorujeme ihneď výraznú zmenu v celom komplexe. V niektorých úsekoch zasa ihneď nepozorujeme temer nijaké zmeny a význam hranice vynikne len v širšej súvislosti.

Ako najnovšie ukazuje (2), členenie fyzickogeografickej sféry obsahuje subjektívne momenty. Pritom individuálna regionalizácia (s grupovaním menších areálov do väčších) ich obsahuje ešte viac ako typologické členenie. Preto si nemožno myslieť, že tu uvedená regionalizácia je jedine platná. Je možné vytvoriť viac rôznych členení toho istého územia. Je zaujímavé, že napr. aj v regionálnej vede (3) dospeli k záveru, že delenie priestoru na oblasti sa môže uskutočňovať podľa veľkého množstva hľadísk, a preto problém regionalizácie má veľké množstvo riešení.

Zdôrazňujeme, že podrobné pedologické mapy (najmä ktoré vznikli na Výskumnom ústave pôdoznavectva a výživy rastlín) sú neobyčajne cenným materiálom okrem iného aj pre vytváranie malých fyzickogeografických oblastí cestou „zdola nahor“, ktoré môžu mať aj značný praktický význam (napr. v regionálnom plánovaní), a to ešte viac ako napr. v Poľsku, kde tzv. mikrooblasti často tvoria len na základe morfometrie a využitia zeme (4). (Poznámka: Prípady rovnakej charakteristiky rôznych individuálnych oblastí vznikli z potreby maximálnej stručnosti.)

LITERATÚRA

1. Armand D. L., *Logičnosť geografičeskich klassifikacij i schem rajonirovanija*. Razvitije i preobrazovanije geografičeskij sedy. Moskva 1964. — 2. Armand D. L., *Objektivnoje i subjektivnoje v prirodnom rajonirovanii*. Izv. AN SSSR, ser. geogr. 1, 1970. — 3. Lacko R., *Náčrt vývinu priestorovej ekonomiky*. Bratislava 1969. — 4. *Metodyka podzialu kraju na mikroregiony dla potrzeb oceny środowiska geograficznego*. Zeszyty nauk. Univ. Im. A. Mickiewicza, Geografia 9, Poznań 1970. — 5. Pelišek J., *Geographie und Charakteristik der Böden auf den äolischen Sanden in der Tschechoslowakei*. Přírod. práce ústavů ČSAV, II, 10, Praha 1968. — 6. *Prehľad stanovištných pomerov lesov Slovenska*. Map. prílohy. Lesprojektu 1959. — 7. Rodoman B. B., *Logičeskije i kartografičeskije formy rajonirovanija i zadači ich izučeniija*. Izv. AN SSSR, ser. geogr., 4, 1965. — 8. Schneider S., *Methoden der Raumgliederung mit Hilfe des Luftbildes*. Berichte z. dt. Landeskunde, 1, 1969. — 9. *Záverčné správy z komplexného prieskumu poľnohospodárskych pôd*. Výskumný ústav pôdoznavectva a výživy rastlín, Bratislava.

SKIZZE DER PEDOGEOGRAPHISCHEN REGIONALISATION DER ZÁHORSKÁ-TIEF-
EBENE (WESTSLOWAKEI)

Informationen über die Böden schöpften wir aus den Materialien (9, 5, 6) und aus eigenen Gelländeforschungen. Es ist eine individuelle, mehrgradige und zugleich einfache Regionalisation (im Sinne 7). Eine Einfache Regionalisation bedeutet, dass die Grenzen nur durch Anwendung azonaler (substrat-hydrologisch-geomorphologischer) Faktoren ausgegliedert wurden, während zonal (bioklimatisch) bedingte Grenzen sich im studierten Raum nicht geltend machen, obwohl hier eine sog. klimatische Zonalität der Vorgebirge existiert. Die Regionalisation ist auf Grund der Verschiedenheit der Raumstruktur der Bodendecke zustande gekommen und zwar durch Gliederung („von oben nach unten“), als auch durch Gruppierung („von unten nach oben“). Als Kriterium für die Ausgliederung individueller Regionen war die Überlegenheit irgendeines Bodens, oder die gesetzmässige Kombination mehrerer Böden. Wir haben vier Gebiete ausgegliedert: I. Gebiet — die Morava und Myjava Aue, überwiegend Wiesen- und Auenböden auf aluvialen Sedimenten. II. Gebiet — Terrassen der Morava, überwiegend braune Waldböden (lokal Ranker) auf Terrassenkiessand, weniger auf Flugsand, bedeutende Flächen von Wiesenböden und schwach leimiger Ranker. III. Gebiet — Bor, markante Überlegenheit von braunen Waldböden (überwiegend sauren) auf Quarzflugsand. IV. Gebiet — das Vorkarpatengebiet, Überlegenheit der Wiesenböden, auf den Proluvien braune Waldböden, Rendzinen, Pararendzinen, auf schwereren Substraten illimerisierte Böden. Jedes Gebiet wird weiter auf kleinere Einheiten geteilt. (Siehe die Landkarte).

Aus dem Slowakischen übersetzt von A. Mišíková